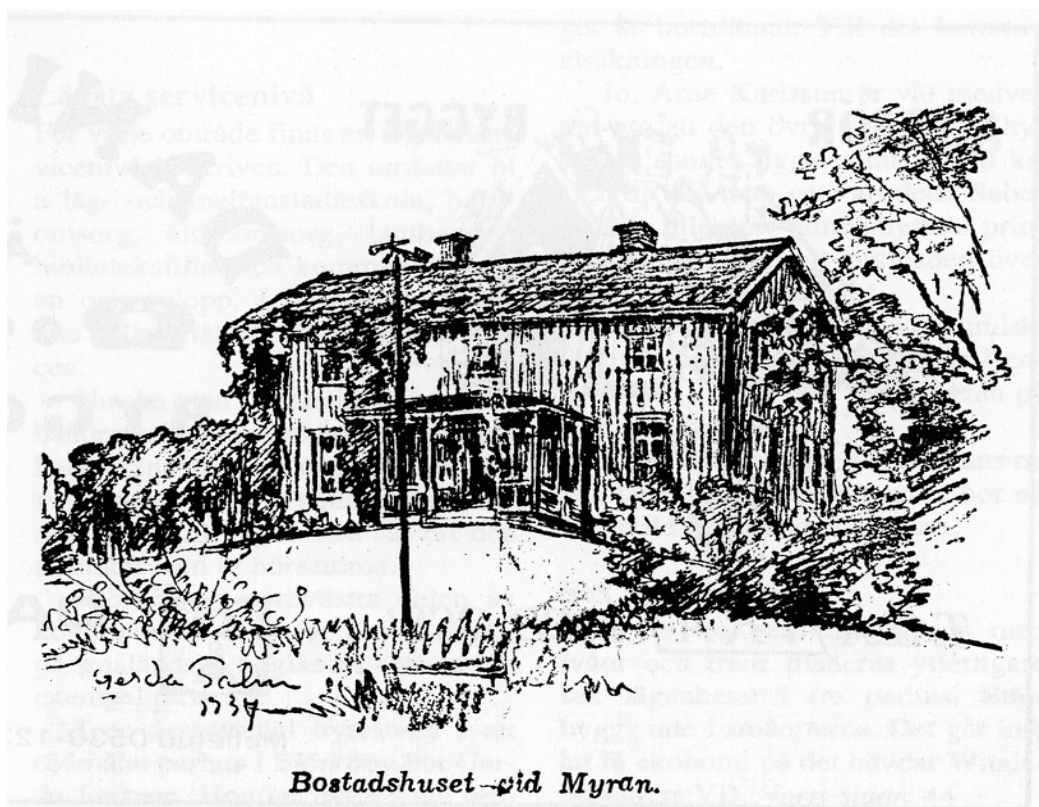

EN GAMMAL KRONOGÅRD PÅ DAL

Av Gerda Palm

Vägen dit går på, smala slingrande bygdevägar genom grönskande björkhagar och doftande skogar. Någon gång är den avbruten av en enslig liggande bondgård med omgivande åkertegar. Stället ligger i Ånimskog socken, men långt ifrån dess vackra vattendrag sjön Ånimmens stränder. Bilen får färdas sakta på de ej för nutidens trafik anlagda vägarna. Strax innan man kommer in på Myrans område, måste man passera en rätt så riskabel övergång på järnvägssträckan mellan Ånimskog och Tösse. Väl över denna är man inne på kronogården, vars rödmålade tvåvåningshus i gammal dalslandsstil höjer sig på en sluttande platå mitt i den långsträckt dalgången, vilken är kantad av skogiga åsar. Gården verkar öde och övergiven, alla äro i arbete på åker och äng, men slutligen påträffar vi husets värdinna, som vänligt bjuder oss stiga in och för oss omkring i det med gammaldags rymlighet och trevnad inredda huset. Till slut samlas vi tillsammans med den övriga familjen vid det dukade kaffebordet.

Egendomen innefattar nu 90 tunnland åkerjord och dalgången ser fruktbar och odlad ut. Den som här utvidgade, byggde och røjde mark och planterade för kommande släkten var den, som han själv anger i sin bok «En åttiåringens minnen», majoren och postmästaren Aug. Edv. Lilliestierna, ridd. av Kongl. Svärdsorden, med guldmredalj för tapperhet i fält och Carl Johansmedaljen.

Han var son av kapten Lilliestierna, som varit drabant hos Gustaf III och hans mor var dotter till Samuel Koch, brukspatron och ägare av olika gårdar på dal. Han föddes 1791 å egendomen Wedbyholm och vid 16 års ålder började han redan sin krigarbana, då han inskrevs som sergeant vid Bohusläns regemente för att sedan snart överflyttas till VästgötaDals regemente och med detta deltaga i de tre olika krig Sverige den tiden var

inblandad i, varav han särskilt skildrar de svåra strapatserna under norska och finska krigen.

Han tycks ha varit en riddare utan fruktan och tadel enligt den tidens begrepp. Blev som sekundat indragen i en duell mellan en kapten Sabelfelt och baron von Köhler vid Blåsut nära Vänersborg. Denna renderade honom en vistelse på Varbergs fästning. Men fängelsetiden tog han dock ej allt för hårt fick deltaga i stadens umgängsliv och uppvakta flitigt de unga damerna. En konst som han, den bålde riddaren han var, tycktes ha haft stor färdighet i. Han gifte sig 1821 med den unga Jeanna Sundler, och ägnade sig sedan åt mera fredliga värv. Arrenderade först Gyltungebyn, 1827 Myran, som sedan 1685 varit fänriksboställe i Tössbo kompani. Där reparerade han och delvis nybyggde det för den tiden stora corps de logit.

Utrymme kunde ock väl behövas, då äktenskapet gav honom 14 barn. Många av dem dog dock i späd ålder och flera genom olyckshändelser. En liten flicka blev ihjälbiten av en gris. Sonen Viktor som var hans hopp, blev som nybliven student skadad genom ett fall från hästryggen, då han försökte spränga över en grind, fick benet amputerat och levde sedan några år ett tynande liv. Överhuvud taget var Myran både då och senare skådeplatsen för många tragiska händelser och gömmer på mörka minnen. Men också på mycket av arbetets och odlarglädje. Mark röjdes, i skogen anlades vägar och lusthus, två torp nybyggdes, vilka han gav de poetiska namnen Liljerud och Stjärnerud. Arbetskraften var billig på den tiden, 12 till 18 skilling, 25 till 37 öre nu, utgjorde dagspenningen, efter vad jag hört av en gammal man Axel Magnusson i Myrmossen, vars mor tjänade på gården.

Ett styvt arbete var det som utfördes, marstrandsarbete kallade folket det för, men ingen klagade däröver. Emellertid sökte sig majoren en säkrare utkomst på gamla dagar och erhöll också 1847¹ postmästarsysslan i Åmål. Familjen bodde dock kvar på Myran till 1857. Han uppnådde en hög ålder och måtte efter fotografi att döma varit en ståtlig gammal man. Även han drabbades av en olyckshändelse. Samma år som Bergslagsbanan kommit i bruk 1879 blev han vid Åmåls station överkörd av tåget och slutade så sitt långa och händelserika liv.

En av hans insatser i Åmåls sällskapsliv är kanske åtminstone av dess ungdom med tacksamhet ihågkommen. Det var nämligen han som 1812 införde det sedan dess där årliga bruket av Luciabal. Som ung var han säkert en den mest omtyckta kavaljer. Efter honom kom som innehavare av arrendet en son till den så beryktade Silbodalsprästen Anders Lindbäck och hans hustru Charlotta Fredrika Bergman. Denne var major vid Västgöta-Dals regemente och tog efter faderns död 1865 moders namn. Silbodalsprästens mörka historia kan ju i hemskhet tävla med våra dagars brottmåls historier, med den skillnaden att han nu troligen skulle blivit förklarad psykiskt otillräknelig. Han var anklagad och dömd för att ha blandat gift i nattvardskalken till sina fattiga och sjuka församlingsbor. Men ej endast vid detta utan även vid andra tillfällen tyckes han ha laborerat med giftbägaren. Som präst var han en värtalare, men som framgår av referat från hans inträdespredikan, med en till det abnorma gränsande självöverskattning. Han lovade bland annat sin församling: «Öknens och ödemarkens skola blomstra och förvandlas till en skön trädgård, där fattigdom och sjukdom skola försvinna, men hälsa och väl gång bli allmänt rådande».

Han lär även ha yttrat: «Om jag får råda här, skall det i fattigvårdshänseende bli vida bättre än nu. Alla skröpliga, gamla samt sjuka, orkeslösa och fattiga skola försvinna och efterträdas av en ung, arbetsam och välbärgad befolkning. Då försvinner också av sig själv den tryckande fattigvårdstunga och de enormt dryga komunalutskylderna». Detta var ju för

¹ Blev postmästare i Åmål 1843 enl. hans memoarer "En åttioårings minnenn".

hans församling ett lockande program, men hade de anat genom vilka medel han tänkte förverkliga det, hade de nog blivit förfärade. Dock måtte han från början haft verklig lust och kallelse för prästkallet. Son till en mjölnare i Brålanda, var han som pojke ofta vallhjon, och brukade då hålla predikningar ute i marken för sin hjord. Han gick emellertid sin dom i förväg och tog i Karlstads fängelse sitt liv.

Efter major Bergmans avflyttning från orten utarrenderades gården till den aktade kyrkvärden och komunalmannen i Ånimskog socken Petter Eliasson, som innehade den från 1883 till 1909. Hans döttrar minnas gärna de glada bardomsdagama på Myrans gamla gård. Särskilt romantiskt verkar en lövsal, som de höga kastanjeträden på ena gårdsidan bilda. I den fanns och finnes ännu en gunga, som flitigt användes av ungdomen. Och som det säges, var ett fall från denna orsaken till förvärrandet av den unge Viktor Lilleiestiernas obotliga benskada och gjorde honom till krympling och en folkskygg och hypokondrisk enstöring, som mest vistades i en grotta, vilken han ordnat åt sig i skogen, tills han slutade sitt liv.

Men i denna lövsal har även svärmats, älskats och drömts, som endast den tidens ungdom det kunde. Detta beskrives nogsamt i en bok kallad «Rosomas öde», som har till författarinna en dam däriifrån trakten, Valborg Grönqvist, som i sina romaner ifråga om romantik kunde tävla med sina samtida: Marie Sophie Schwartz och Emelie Flygare Carlén. I senare tider har gården gått i många händer. Under kristiden arrenderades den av Norelius från Göteborg, som där ville förse sig med naturprodukter. Familjen Olsson, egentligen västkustbo, som nu innehade den, har brukat gården i 15 år, men när staten i år avsevärt höjt arrendet, är den nu åter i nya händer.